

YABANCILARIN YASALARA AYKIRI İSTİHDAMININ İDARİ YAPTIRIMLARI

I- GİRİŞ

Kabahat olarak adlandırılan haksız fiillere karşı idarenin uyguladığı yaptırımların bir çeşidi de idari para cezalarıdır. İdari yaptırımlar arasında zoralım, faaliyetten geçici men, ruhsatın iptali... de olsa en etkili ve en yaygın olan tür idari para cezalarıdır.

Çalışma hayatında devlet düzenleyici rolüne uygun olarak, hem çalışma barışını oluşturup korumakla, hem de işçi ve işverenlerin hak ve menfaatlerini güvence altına almakla, yükümlüdür. Bu kapsamda devlet, çıkardığı yasalarla belli alanları düzenlerken, koyduğu kuralların bazen hepsi için bazen de bir kısmı için idari para cezası öngörmüştür.

Bilindiği gibi idari para cezaları devletin, kanunda gösterdiği belli miktardaki parayı, söz konusu haksız fiili yapan kişiden alınmasıdır.

Makalemizde, düzenlemelerdeki istisnai durumlar değil, normal bir yabancıнын durumu çalışma vizesi veya çalışma izni aldığı, geçerli bir ikamet tezkeresinin bulunduğu, esas alınarak konu anlatılmaya çalışılacaktır.

II- YABANCILARIN KAÇAK ÇALIŞMASI ve YAPTIRIMLAR

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve bu Kanunun uygulanmasını göstermek üzere çıkarılan yönetmelikte, yabancıların istihdamı ile ilgili usul ve esaslara yer verilmiş, hangi aykırılıklar için nasıl bir idari yaptırım uygulanacağı da belirtilmiştir.

Bu düzenlemelere göre, yabancı uyruklu bir kişi ülkemizde iki tür çalışabilir: Ya bağımlı ya da bağımsız. İşte bu her iki şekildeki istihdamın yasal olması gerekmektedir. Yasal olmayan çalışmalar düzenlemelerde belirtilmiştir. Bunlar:

- Çalışma izni olmadan çalışılması, belirli bir süre için verilmiş çalışma izin süresinin aşılması^[1],
- Belli bir sektör, meslek, işkolu için verilmiş olmakla birlikte o sektör, meslek ve işkolu dışında başka bir sektör, meslek ve işkolunda çalışılması,
- Belli bir şehir ve coğrafi alan için verilmiş olan çalışma iznine rağmen başka bir şehirde, coğrafi alanda çalışılması,
- İkamet tezkeresi; yoksa, süresinin yetersizliği ya da sonradan iptal edilmesiyle geçersizse,
- Pasaport ya da yerine geçen belgenin geçerlilik süresi uzatılmamışsa,
- Yabancı, mücbir nedenler dışında aralıksız olarak altı aydan fazla yurt dışında kaldığı için verilen çalışma izni geçersiz olmuşsa,
- Çalışma izninin, izin talep dilekçesinde eksik veya yanlış bilgi verildiğinin sonradan anlaşılması üzerine iptal edilmesidir.

Yetki:

Yabancıların ve işverenlerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişleri tarafından denetlenir. Denetim sonucunda düzenlenen raporlarda yabancı uyruklu çalıştırmaya yönelik aykırılıkları belirlediklerinde rapor gereği aykırılıklara ilişkin idari para cezası Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerince uygulanır.

Kabahatler Kanununun 23 üncü maddesi uyarınca Cumhuriyet Savcıları, yine aynı Kanunun 24 üncü maddesi uyarınca mahkemeler de idari para cezası verilebilir.

İdari Yaptırımlar:

A) Bildirim Yükümlülüğü

Bağımsız çalışan yabancılar, çalışmaya başladıkları tarihten ve çalışmanın bitiminden itibaren,

Yabancı çalıştıran işverenler yabancıların çalışmaya başladığı tarihten, çalışma izninin verildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde çalışmaya başlamaması halinde bu sürenin bitiminden itibaren ve herhangi bir nedenle hizmet akdinin sona erdiği tarihten itibaren,

En geç on beş gün içerisinde durumu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirmekle yükümlüdürler. Bildirim yükümlülüğünü süresi içinde yerine getirmeyen bağımsız çalışan yabancı ile yabancı çalıştıran işverene her bir yabancı için 379 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Fiilin tekrarı hâlinde idarî para cezaları bir kat artırılarak uygulanır.

Görüldüğü gibi çalışmaya başlayan/çalışması biten, çalışma izni olmasına rağmen 30 gün içinde çalışmaya başlamayan ya da iş sözleşmesi sona eren yabancıların bu durumunun 15 gün içinde Çalışma Bakanlığına bildirmesi ile ilgili düzenlemeye aykırılık için 379 TL'lik idari para cezası vardır.

B) İzinsiz Çalışma/Çalıştırma

Çalışma izni olmaksızın bağımsız çalışan yabancıya 3.043 Türk Lirası idarî para cezası verilir ve varsa işyeri veya işyerlerinin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne kapatılması kararı alınarak, bu kararın uygulanması için durum ilgili valiliğe bildirilir.

Tekrarı hâlinde, varsa işyeri veya işyerlerinin kapatılmasının yanı sıra idarî para cezası bir kat artırılarak uygulanır.

Çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya 759 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştıran işveren veya işveren vekillerine her bir yabancı için 7.612 Türk Lirası idarî para cezası uygulanır. Bu durumda, işveren veya işveren vekili yabancıların ve varsa eş ve çocuklarının konaklama giderlerini, ülkelerine dönmeleri için gerekli masrafları ve gerektiğinde sağlık harcamalarını karşılamak zorundadır.

Bu fiillerin tekrarı hâlinde idarî para cezaları bir kat artırılarak uygulanır.

İdari Yaptırımlara İtiraz:

İdari para cezaları, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir.

Kabahatler Kanunu kapsamına giren bu idari para cezalarının taksitle ödenmesi ya da peşin ödemede indirim uygulanması olanağı vardır.

Düzenlemelerde idari yaptırımlara karşı idari makamlara itiraz hakkı yer almamaktadır. İtirazın yargı yoluna yapılması gerekir.

Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne gönderilen idari para cezası tebligatlarına karşı yargı yoluna gidilebilir. Söz konusu idari para cezasına karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde sulh ceza mahkemesinde dava açılmalıdır. Ortada mücbir bir neden varsa bu nedenle 15 günlük dönemde dava açılmamışsa sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren 7 gün içinde karara karşı dava yoluna gidilebilir. Bu süreler içinde başvuru yapılmamışsa idari yaptırım kararı kesinleşir.

3.000 TL dahil para cezasına mahkumiyet hükümlerine karşı temyiz yoluna başvurulamaz. Bu miktarı aşan idari para cezaları konusundaki sulh ceza mahkemesi kararlarına karşı, kararı veren sulh ceza mahkemesine kararın tebliği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde itiraz edilebilir. İtiraz üzerine karara itiraz edilen sulh ceza mahkemesi, itirazı yerinde görürse kararını düzeltebilir; itirazı yerinde görmezse en çok üç gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan ve Ceza Muhakemesi Kanununun 268 inci maddesinde öngörülen merci olan asliye ceza mahkemesine gönderir. Merciin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir.

Dava açılmayan ya da açılan dava sonucunda istemin reddiye idari para cezaları kesinleşir.

Kesinleşen idari para cezaları, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilmek üzere borçlu gerçek kişi ise ikametgâhının, tüzel kişi ise kanuni

veya iş merkezinin bulunduğu yerdeki vergi dairesine, birden fazla vergi dairesi bulunması halinde süresiz vergileri tahsil ile görevli vergi dairelerine gönderilir.

III- SONUÇ

Çalışma izni olmadan yabancıyı izinsiz çalıştırma/ yabancıya izinsiz çalışması geniş bir kavramdır. Yalnızca çalışma izni olmadan çalışmayı değil, bunun yanında var olan iznin sınırları dışına çıkılmasını, bazı fiiller sonucunda çalışma izninin kendiliğinden sona ermesini (iznin verildiği sürenin aşılmasını, iznin verildiği sektörden, meslekten, işkolundan başka sektör, meslek ya da işkolunda çalışılmasını, belli bir mülki ve coğrafi alan için verilmiş iznin dışındaki mülki ve coğrafi alanda faaliyet gösterilmesini, geçerli ikamet izninin bulunmamasını, pasaport veya yerine geçen belge süresinin yeterli olmamasını, mücbir sebepler dışında yabancıya izinsiz olarak altı aydan fazla yurt dışında kalması nedeni ile verilen çalışma izninin geçersiz olmasını) de kapsamaktadır.

İdari para cezaları 2013 yılı için %3,93 olarak tespit edilen yeniden değerlendirilerek 2014 yılında çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştıran işverenlere her bir yabancı için 7.612 TL, çalışma izni olmaksızın bağımlı çalışan yabancıya 759 TL, çalışma izni olmaksızın bağımsız çalışan yabancıya 3.043 TL., bildirim yükümlülüğünü süresi içinde yerine getirmeyen bağımsız çalışan yabancı ile yabancı çalıştıran işverene her bir yabancı için 379 TL olarak uygulanacaktır. Fiilin tekrarı halinde idari para cezası bir kat artırılabilecektir. Ayrıca, çalışma izni olmadan çalışan yabancı hakkında sınır dışı işlemleri de başlatılacağından yabancıya varsa eş ve çocuklarının da konaklama giderlerini, ülkelerine dönmeleri için gerekli masrafları ve gerektiğinde sağlık harcamalarını bunları kaçak çalıştıran işveren veya işveren vekilleri karşılayacaktır. Çalışma izni olmadığı halde bağımsız çalışan yabancıya işyeri ayrıca kapatılacaktır.

[1] Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğine göre, çalışma izninin uzatılması talebi, sürenin bitiş tarihinden geriye doğru en fazla iki aylık, sürenin bitiminden sonraki en fazla 15 gün bir sürede yapılmalıdır. Çalışma izni uzatma başvurusu bulunan yabancılar, çalışma izin süresinin sona erdiği tarihten itibaren kırkbeş günü geçmemek ve yaptığı işin mahiyeti değişmemek kaydıyla aynı işyeri ve meslekte çalışmaya devam edebilir. Bu çalışmalar yasal çalışma olarak kabul edilir.